

Ellen Alpsten

PASKUTINĖ KUNIGAİKŠTYTĖ

Pirmoji knyga
Slibinų namų duktė

Romanas

Iš anglų kalbos vertė Daiva Bičev

Prologas

1066 metų spalį

Uodegotoji žvaigždė nepasirodo staiga. Laiko potvyniai ir atoslūgiai neskuba – jie žino savo galią. Ji sužimba danguje per paskutiniąsias vasaros dienas, kai mūsų vyrai išsirikiuoja pietų pakrantėje ir nenuilstamai stebi sąsiaurį. Kai derlius jau šaukia, o tėvas neturi kito pasirinkimo, kaip tik paleisti kariuomenę, ji vis dar krislelis danguje. Kai ragaujame pirmąjį jauną vyną, žiemai konservuojame slyvas su graikiniais riešutais ir dėliojame obuolius į lentynas, manome esą saugūs. Aišku, kad matoma šviesa – tai pilnėjantis ar dylantis mėnulis.

Tačiau vos tik velniška uodegotosios žvaigždės šviesa nušviečia horizontą, mudvi su mažąja sese Gunhilda prieiname prie Heive-ringo rūmų moterų dalies lango.

– Kas čia, Gita?

– Nežinau. – O, kad būčiau atidžiau klausiusi močiutės pamokymų, turėjusių mane paruošti arba santuokai, arba vienuolynui, kaip jau būtų naudingiau mano giminei, o drauge ir Anglijai.

Nuėjus miegoti, uodegotosios žvaigždės šviesa skverbiasi pro vokus ir neduoda užmigti kiaurą naktį. Stengiuosi nusiraminti klausydamasi Gunhildos alsavimo. Tuščiai. Mintys lekia, širdis nerimsta. Nors rudens naktis alsuoja vėsa, mane pila prakaitas. Aišku, kas pasiuntė šią žvaigždę. Nuo šios minties man širdį nusmelkia: kaip mums atlaikyti jos rūstybę? Tik ne tai, tik ne dabar. Tai *seidra** Tora keršija. Ji nepasigailės. Norvegės burtininkės niekada nepasigaili.

* *Seidr* – kerėtoja.

Kitą naktį, vos tik mūsų tarnaitės nueina gulti, mudvi su Gunhilda nusitempiame čiuzinius (labai sunkius, prikimštus ašutų su šiaudais) prie lango. Iš naujo užtiesiame antklodes. Jos iš mūsų avių, besiganančių pievose po visą mūsų kraštą, vilnos. Bet netgi pamuštos lokena antklodės nešildo – nuo reginio padangėje mes it stabo ištiktos. Danguje viešpatauja naujas ugnies kamuolys dydžiu vos ne sulig saule. Prieš jį nublanksta Vakarė žvaigždė. Jam iš pas-kos velkasi velniška žėruojančių dulkių uodega, o jo liepsnos vagoja naktį. Pievose gyvuliai nemiega – mūkia ir bliauna iš siaubo, jiems pritaria gagenančios žąsys. Iš savo namų plūsta kaimiečiai. Jie brau-nasi pro atvirus rūmų vartus šaukdamiesi pagalbos ir kieme spok-sodami ir kukčiodami sustoja prie dvariškių. Praėjus, kaip atrodo, labai ilgam laikui, koplyčios durys atsilapoja ir pasirodo Stigandas su visomis savo regalijomis. Kenterberio arkivyskupas pamokslau-ja, kol veidas apsipila prakaitu. Jam šaukiant per pamokslą, avelės klūpo purve užsidengusios rankomis veidą, linguoja, kūnai banga nuvilnija maldoje. Per paskutinį, žūtbūtinį mėginimą Stigandas iš-kelia į dangų nedidelį kryželį su išdrožtu Kristumi, jo stori pirštai sudrėkę, rankos dreba. Jis viliasi išsklaidyti reginį danguje, bet stai-ga šviesa pirmiausia nutvieskia Viešpatį, o paskui ir patį gelbėtoją. Užgniaūžiu kvapą. Stigandas užsikerta, krūtinė kilnojasi, balsas už-kimęs. Jis pasiduoda.

Vos laikomės ant kojų, bet negalime nurimti. Atsilapojus durims, neslėpdama palengvėjimo pasisuku:

– Mama! Močiute...

– Laikykimės kartu, mergaitės.

Taip įpratusios įsakinėti močiutės balsas skamba netvirtai. Artė-janti žvaigždė grasina iki pelenų sudeginti gražiausiai sudėliotus planus. Į kambarį nepastebimai įslenka mama. Ji užsideda ranką ant plokščios, kaulėtos krūtinės, jos pliki pirštai išblyškę, kyšo kiek-vienas krumplys. Kone visas savo brangenybes ji atidavė Viltono abatijai.

– Tai prakeiksmas. Atpildo valanda. Karalystėje tuoj įvyks didžiulė permaina.

Keista girdėti mamą kalbant, kai ji tiek ilgai tylėjo. Vienintelis dalykas, kuris savaitių savaites jai rūpėjo, buvo Heiveringo langai, prie kurių ji stovi ir tiesiog spokso.

Apglėbiu ją per pečius. Jos kūnas it paukščio, užuodžiu iš burnos dvelkiantį midaus kvapą. Laikau ją stipriai apkabinusi ir nenoriu jos niekad paleisti. Nesvarbu, kas, aš ją saugosiu.

– Mama, kas mums bus? – Gunhildos mėlynos akys plačiai atmerktos. Heiveringo rūmų sienos saugumo neteikia, jos tik patiekia mus tarsi gardžius kąsnelius ant lėkštės.

– Tu – vaikas. Tau nieko bloga nenutiks. – Mama nubraukia tankias Gunhildos garbanas. Tada pasisuka į mane. – Ateik čia, Gita, Haroldo dukra.

Ji pakelia šydą, dengiantį ir suknelės iškirptę. Ant kaklo kabo auksinė grandinėlė su pakabučiu. Kadaise pasakiški motinos turtai tapo tėvo valdžios pagrindu ir suteikė jam *fierdą* – paprastus kareivius, pasirengusius gyvybę už jį atiduoti, ir *geldą* – pajamas iš nesuskačiuojamų jos *haidų** nuomos. Jei ji sugalvotų iš Loidžio keliauti į Landenviką ar iš Kernarvono į Kenterberį, ji kasnakt nakvotų po savo stogu. Dabar šis pakabutis yra paskutinis jos papuošalas – kryžius, ant kurio įsodintas vienintelis rubinas. Brangakmenio gaisras stulbinamas.

Močiutė stengiasi ją sulaikyti.

– Edita Gulbiakakle, neprarask tikėjimo. Juk tai *vitano* vaidmuo išrinkti karalių. Karališkoji taryba pasirinko Haroldą.

– Tikėjimo? Niekas nėra labiau manęs nuvylęs.

Močiutė sukryžiuoja rankas, lūpos – plona gija. Ji suvis beveik nesensta, o baltoje uodegotosios žvaigždės šviesoje jos oda atrodo glotni kaip ožkiuko.

* Anglijos žemės ploto vienetas, dažniausiai lygus 49 hektarams.

Mama tvirtai apsikabina mane per kaklą ir mudvi žvelgiame viena kitai į akis. Aš tokia panaši į ją: balta oda, blyškios strazdanos, žalios akys, rusvos garbanos. Susiglaudžiame kaktomis ir ji taria:

– Čia tau, Gita. Rubinas – drąsos ir išminties akmuo. Jis tave saugos.

Nenoriu sutikti:

– Bet greit sugrįš tėvas, dėdė Girtas ir Ulfas. O Magnusas su Edmundu yra čia, Heiveringe. Mūsų giminės vyrai mus apsaugos.

„Mūsų giminės vyrai“ – šie žodžiai pakimba ore, mamai pirštų galiukais braukiant per pakabutį, prieš išsiskiriant su juo. Vakaro danguje neapsakomu įtūžiu akinamai spindi uodegotoji žvaigždė.

– Jei ne mūsų giminės vyrai, viso šito niekad nebūtų nutikę. Dabar Tora keršija. Lai mano meilė apsaugo tave nuo visko, Gita.

Man užgniaužia gerklę:

– Netgi nuo jos?

Mama sušnabžda:

– Netgi nuo jos.

Širdį lyg akmuo užgula. Jei tai galas, vadinasi, turi prasidėti kažkas kita. Ištirpstu mamos glėbyje, o kai prieina ir Gunhilda, stipriai apsikabiname. Tik močiutė stovi skyrium prie lango ir žiūri į vilnijančias kalvas: uodegotosios žvaigždės liepsna ant jų viršūnių – tai svilinantys Toros keršto šleifas. Mūsų giminės – ir Anglijos – ateitis bus nulemta lauke prie Heistingso.

Suspaudžiu kryžių. Rubino gaisas jau yra slaptas stiprybės šaltinis.

Netrukus turi grįžti tėvas.

Tėvo sugrįžimas žymi nakties, kurią laikome šventa, *Modranichto*, pradžią. Temstant imuosi uždeginėti žvakes Bozamo dvare. Aš taip darau nuo pat mažumės norėdama nuvyti šešėlius ir ieškodama vilties. Ilgą laiką abiejose rūmų pusėse iki saulėtekio degę laužai virto rusenančiomis anglimis ir puikiai tinka žagarui užžiebtį. Tačiau mama vis tiek įduoda man titnagą su skiltuvu.

– Gita, tu uždek. Šviesa lydės mus iki *Modranichto* ir ateinančių naujų metų.

– Man patinka šis senas Kalėdų pavadinimas, *Motinos naktis*. – Paimu ją už rankos. – O nauji metai bus geri.

– Jie bus nuostabūs. Bet pirmiausia tai, kas svarbiausia, gražuole mano. Švėsime, kai tik Haroldas sugrįš. – Ji nusiunčia man oro bučinį.

Nuo gilių jos violetinės aksominės suknelės klosčių pasklinda džiovintų rožių žiedlapių kvapas, o jos riešus, kaklą ir ausų spėnelius puošia valų auksas. Jos tarnaitės sumaišo masę iš pasukų ir smulkaus Bozamo užtakio smėlio jos odos baltumui išsaugoti. Permatomo šilko šydas pabrėžia, o ne slepia jos grožį. Ji nori eiti, nes įpratusi visą gyvenimą greitai viską spręsti, bet atkrypuoja vyno

rūsio prižiūrėtojas. Jis laiko suspaudęs didelį raktą nuo savo tam-
sios, vėsios ir kvapnios karalystės.

– Edita Gulbiakakle, pažai išgėrė alų, kurį buvau atidėjęs mėsos
padažui. Nudirsiu jiems kailį.

– Neduok jiems lazdų, ne šįvakar. Geriau atidaryk dar daugiau
statinių. Kas žino, kiek ąsočių išgers *teinai** iš Šiaurės.

Teinai iš šiaurės! Vadinasi, mano dėdė Tostigas, kuris po mano
senelio Godvino mirties tapo Šiaurės grafu, šįvakar atvyks į šventę.
Aš pagriebiu ją už laibos parankės.

– Palauk. Dėdė Tostigas atvyksta iš Nortumbrijos su mumis
švęsti *Modranichto*?

Surūgęs vyno rūsio prižiūrėtojo veidas nušvinta (Tostigas! Paga-
liau tas, kuris supranta, kas yra gera statinė!), o dvi tarnaitės išrau-
dusiais skruostais ima šnabždėtis kikendamos ir kumščiuodamos
viena kitą. Nors dienos trumpos, oras atšiaurus, o keliuose pavo-
jinga (mūsų didžiausi priešai, Mersijos vyrai, labiau nepaiso mūsų
sienų, nei derėtų), Tostigas nieko nebijo. Jis joja įsisupęs į aksomą
ir kailius, lydimas nuožmaus sargybinio iš savo patikimų Šiaurės
lordų.

Atrodo, kad į Tostigo vardą sudėtų vilčių mama neišgirdo, bet
jos atsakymas apgalvotas:

– Na, taip. Gali būti, kad Tostigas šįvakar spės atvykti iki mūsų
šventės. Tačiau labiausiai visi tikėkimės, kad iš Vintančesterio gan
greit sugrįš tavo tėvas su jaunaisiais medžiotojais. Kažin, kas gali
būti tokio skubaus, kad jį iškviėtė šiuo metų laiku?

– Karališkosios tarybos nariui visada yra kas nors skubaus. Jis
vadovauja *vitanui*, o karalius vadovaujasi visais jo patarimais, –
primenu jai, bet ji užsigalvojusi tiesiog linkteli.

Aš jau noriu sprukti į kiemą. Jei Tostigas leisis į šią ilgą ir vargina-
mą kelionę, jis turi pasisvečiuoti bent jau iki Trijų Karalių ar netgi
iki pavasario. Vis dėlto nepamirštu savo užduoties ir kuo stipriau

* *Theygns* – vasalai (sen. angl.).

skeliu mamos įduotu skiltuvu. Pasipila kibirkštys. Man šis vaizdas primena grumtynes, žaistas vaikystėje. Kai mūsų vyriausias brolis Ulfas, Godvino namų paveldėtojas, šaipydavosi iš mūsų atšipusių kalavijų, mudu su Magnusu užspeisdavome Edmundą į kampą ir padarydavome jį atpirkimo ožiu. Trankydavomės ir daužydavomės kur papuola, kol laukymėje juokdamiesi ir uždusę krisdavome į lapų krūvas. Nutekėjo jau daug metų, tačiau nuo minties apie tą laisvę siūdama nepataikau perversi siūlo per adatos akutę, o siuvinėjant susimazgo gija. Nuo plunksnos nulaša rašalo ir tvarkingi mamos namų ūkio sąskaitų stulpeliai susiteplioja. Mano darbas jas patikrinti ir ištaisyti. Pro švino juostelėmis suskaidyto lango stiklus matyti tik išsiliejęs išorinio pasaulio vaizdas, nuobodulys tiesiog kaustyte kausto.

– Ar galiu pabandyti? – iš virtuvės vėl į rūmus įslenka Gunhilda, laižydama medų nuo delno.

Virėjas žino, ką daryti, kad mano mažoji sesutė nesipainiotų jam po kojomis. Ji vėlyvas vaikas, tėvo numylėtinė. Jis nežino, kad Gunhilda pripila vandens į brolių aulinius, o lovas pakloja taip, kad kojų neina ištiesti, ir matydama mūsų veido išraiškas plyšta juokais.

– Žinoma. – Paduodu skiltuvą su titnagu, bet ji rankose laiko Midgardą, mūsų dekoratyvinį šuniuką. Jis jau aklas, kailis žilsta, tačiau kai buvo mažas, nesiskirdavome, todėl pavadinome jį Norvegijos Viduržemio garbei.

– Matau, Midgardas visas išpuoštas Kalėdoms? – Kamšau šuns vystyklius, bet tik dar labiau sudarkau lino atraižas.

– Taip. Aš jam netgi nimbą radau. – Virš smailių Midgardo ausų išsprastas plonas auksinis lankelis. Jame pavaizduotas mūsų herbinis gyvūnas – dvikojis sparnuotasis slibinas. Tikriausiai nugvelbė jį iš mamos kambarių. Gunhilda paprastai viską taip „randa“. Ji greit perpranta mano veido išraišką. – Neįskųsk manęs, prašau, Tėvui Lefgarui. Jis privers mane išpirkinėti nuodėmes. Kunigas jau tikrai sugadins visą malonumą.

Nepridarysiu jai bėdų.

– Nepaskūsiu. O dabar įžiebk kibirkštį. – Aš paimu Midgardą, kad Gunhilda galėtų uždegti žvakę. Ji iškiša liežuvį ir suraukia tamsius antakius. Tik jos rankos per gležnos, kad kaip reikiant skeltų skiltuvu į geležį.

– Tu uždek, – nepatenkinta supurškia ir nutipena paskui mane rūmų grindinio plokštėmis: man – šimtas penkiasdešimt žingsnių, Gunhildai – du šimtai. Einu laikydama degančią žvakę ir uždeginėdama kitas. Jų stulbinamai gausu: ant palangių ir netgi visžalėse pintose girliandose, kuriomis nukabinėtos sienos. Tėvas pagerbia Tostigo apsilankymą, kad visi matytų. Nenuostabu: juk valdyti Šiaurę sunku (ten visą laiką kažkas dedasi!), bet jaunesnysis brolis vis tiek metai iš metų pildo giminės iždą. Netrukus oras pakvimpa bičių vašku. Praėjusią savaitę tarnaitės šveitė visus namo kampus ir Bozamas sulig kiekviena diena vis labiau blizgėjo ir kvepėjo. Virėjas nukako net į Kiso Česterio turgų, kur jo pinigų kapšas plonėjo akyse. Vergai dengia ilgus stalus švariomis staltiesėmis ir dėlioja blizgius alavinius indus bei molinius ąsočius su bugienių šakomis. Kiti čirškina du nupenėtus jaučius ant iešmų. Raitysime juos su skrudintais kaštainiais, porais su grietine, šiltais kepalais raugintos duonos ir klanais padažo. Kojos nerimsta iš noro šokti ir džiaugtis: paskutinį kartą Tostigą mačiau prieš kelerius metus, bet jo pašėlę judesiai privilioja minias į šokių aikštelę. Tik šįvakar, žinoma, viskas skirta Gelbėtojo Kristaus gimimo garbei – skubiai primenu sau.

– Ką rengiesi? – Gunhilda nužiūri mano paprastą sarafaną, o kaspina jos plaukuose priderinti prie nepriekaištingos plačios vilnonės mergaitiškos suknelės.

– Dar nenutariau. – Tegul nežino, kad nuo pat ryto mano miegamajame vėdinasi žalia aksominė iškilmų suknelė. Jos atspalvis pabrėžia mano akių spalvą ir išryškina liepsnojančius plaukus – šįvakar ten bus Alfis. Kadangi jo tėvas ką tik tapo *teinu* (dabar jam priklauso penki *haidai* žemės su vartų bokštu ir varpine), Alfis gali tikėtis pasikalbėti su tėvu, kuris yra Vesekso grafas ir dešinioji karaliaus Eduardo ranka.

– Kaip neteisinga. Tu netgi su skarmalais atrodytum gražiai. Bet kuris kunigaikštis norėtų tave vesti.

– Tokių šiose apylinkėse nelabai daug.

– Taip nekalbėk. Gali atsirasti naujų. Juk Škotijos karalius jau seniai rašė tėvui prašydamas tavo rankos.

– Aš tada vystyklusose gulėjau. Makbetas – joks ne karalius, o žudikas ir uzurpatorius. O man atvykus ledi Makbet vos per kelias valandas būtų mane nunuodijusi.

– Ledi Makbet buvo neoficiali jo žmona, jų tik rankas surišo. Jis pasiūlė vesti tave bažnyčioje.

– Taip, bet tuo metu tokios tuoktuvės pagal danų teisę buvo įprastos. Netgi tėvas su mama susituokė pagal rankų surišimo paprotį. Jie niekada nėjo į koplyčią. Močiutė skarele surišo jųdviejų riešus. To pakako, kad juodu būtų paskelbti vyru ir žmona.

– Tada tavo princas dar pasirodys. Jei tau teks geras vyras, man teks dar geresnis.

Lauke, Bozamo dvaro kieme, verda gyvenimas, o Gunhilda pasikaišo sijoną.

– Anava, tėvas su berniukais!

– Ir Tostigas. – Aš patenkinta savo žiniomis – brangiausiai kotiruojama mergaitės valiuta.

– Tostigas atvyksta? Nuostabu! – Ji suneria rankas nė kiek nenustebusi, kad pačiu blogiausiu metų laiku dėdė sukaria šimtus *furlongų*^{*}. Jokia kliūtis šiame pasaulyje Tostigo nesulaikys. – Jis pasakoja pačias įdomiausias istorijas ir atneša *dyvinų* dovanų. Prisiminti tą mažą juodą juokingą padarėlį, kurį prieš kelerius metus mums padovanojo?

Prisimenu. Jo ūgis nesiekė nė metro, kresnas kūnelis buvo grublėtas kaip medis. Jis tik tupėdavo kampe įsikibęs nagais į sieną, kad ir ką jam darėme: kutendavome, rėkdavome ant jo, gąsdindavome rimbų ar degančia šaka. Edmundas trindavo jo juosvus žandus iki

* Furlongas – viena aštuntoji jardo, arba 201 m.

skausmo, tuščiai vildamasis, kad spalva nueis. Atvykęs į Bozamą jis greitai nugaišo, o aš laikiau jį už rankos iki paskutinio atodūso. Kas žino, kokia tamsa laukia jo anapus? Tačiau jo merdinčios akys, sutikusios manąsias, keistai suspindo. Šviesos strėlė smigo man tiesiai į širdį. Sėdėjau suakmenėjusi kaip tos gluminančios atskalų figūros ant žvyruotų Bozamo užtakio krantų: jos atrodo kaip sraigės ir kiauštai, sustingusios ar visam laikui sušalusios savo kalėjime iš akmens. Padarėlis savo mažais piršteliais visą laiką laikė tvirtai suspaudęs manuosius, kol išleido gyvastį. Tą akimirką mano širdis atsivėrė ir siela pakilo. Visa savo esybe sugėriau paskutinį švytintį to juodo padarėlio žvilgsnį. Dar ilgai laikiau rankoje jo suglebusius pirštelius. Tėvui Lefgarui atsisakius palaidoti padarėlį pašventintame bažnyčios šventoriaus sklype, paprašiau vergo iškasti duobutę už arklidžių. Padarėlis gulėjo susirietęs žemėje, o Gunhilda pabėrė saują sumaigytų gėlių prieš man suvapant pamokslą pačios sugalvotais žodžiais.

Niekas neprisimena, kas ant jo kapo pasodino krūmą, vedanti sultingas, juodas, aitraus skonio uogas. Tačiau nuo pirmo pavasario jo šakos pritraukė karietaitę. Jai netrukde tamsūs, spygliuoti lapai. Noriu tikėti, kad atskrenda visada tas pats paukštukas švelniomis plunksnomis ir gyvomis akimis. Mokomės pagarbiai žiūrėti į mažus paukštelius kaip į išminties, žinių ir paguodos sunkią minutę nešėjus. Aš labai dažnai praeinu pro krūmą, jį patikrinu ir ten visada yra ta karietaitė. Niekas daugiau suvis apie ją neužsimena.

– Sutinku. Geriausios dovanos yra iš Nortumbrijos.

Tostigo grafystės siekia nuo Hamberio iki pat Škotijos sienos, kurią jis dabar saugo nuo karaliaus Malkolmo. Ji – kaip kažkoks kitas kraštas su kitokiais žmonėmis. Jie savo pinigus skaičiuoja ir žemę matuoja kaip danai. Kapinėse kyla norvegiški kryžiai, o jų kalba nubarstyta užsienietiškais žodžiais. Tik jei kadaise Nortumbrija, kaip ir likusi Anglija, norvegų ir danų bijojo kaip karių (jie šimtus metų lygindavo kaimus su žeme ir duoklėmis žemindavo grafus), dabar priima juos kaip prekeivius. Tostigas gali atvežti sniego balturno lokenų ir skaisčiausių atspalvių molinių karolių ir dar labiau pašlovinti, pradžiuginti ir praturtinti Godvino namus.